

Handläggare: Annika Risel
Telefon: 08 - 50833607

Till
Utbildningsnämnden
2013-03-14

Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76)

Svar på remiss från kommunstyrelsen av betänkandet Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning, SOU 2012:76.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande:

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Thomas Persson
Utbildningsdirektör

Håkan Edman
Grundskoledirektör

Marie-Louise Hammer Åberg
Gymnasiedirektör

Sammanfattning

Regeringen beslutade i september 2011 att uppdra åt en särskild utredare att klarlägga om regleringen i frågor som rör utbildning för barn och ungdomar vid hem för vård eller boende (HVB), särskilda ungdomshem och sjukhus eller annan motsvarande institution behöver förtydligas. Utredaren fick även i uppdrag att utreda om distansundervisning i vissa fall bör vara ett alternativ till reguljär undervisning för elever i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att utredningens förslag är bra. Det är angeläget att säkerställa att även barn och unga som är placerade i samhällsvård eller är på sjukhus så långt möjligt får en likvärdig utbildning som andra barn och unga.

Ärendets beredning

Utbildningsförvaltningens grundskoleavdelning har berett ärendet i samverkan med gymnasieavdelningen och ledningsstaben.

Bakgrund

Regeringen beslutade i september 2011 att uppdra åt en särskild utredare att klarlägga om regleringen i frågor som rör utbildning för barn och ungdomar vid hem för vård eller boende (HVB), särskilda ungdomshem (som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS) och sjukhus eller annan motsvarande institution behöver förtydligas. Utredaren fick även i uppdrag att utreda om distansundervisning i vissa fall bör vara ett alternativ till reguljär undervisning för elever i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

I betänkandet hänvisas till att barn som har varit placerade i samhällsvård har betydligt lägre utbildningsnivå än genomsnittet. Skolinspektionens granskning 2010 visade att socialnämnden och skolhuvudmannen hade problem att samverka och att man ofta inte var överens om vem som hade ansvar för elevernas skolgång. Utredningens utgångspunkt är att skollagens bestämmelse om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Utredningen syftar till att lämna förslag som stärker samverkan mellan socialnämnd och utbildningsnämnd och att säkerställa att barn i samhällsvård ska få utbildning.

Ärendet/Förvaltningens synpunkter

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att utredningens förslag är bra. Det är angeläget att säkerställa att även barn och unga som är placerade i samhällsvård eller är på sjukhus så långt möjligt får en likvärdig utbildning som andra barn och unga. Det är också bra att tydliggöra socialnämnders respektive utbildningsnämnders ansvar när det gäller vård och utbildning så att roller och förväntningar klargörs.

Nedan lämnas specifika synpunkter som förvaltningen vill lyfta fram sorterade under betänkandets rubriker och de förslag som utredningen kommit fram till.

3. Utbildning för elever i samhällsvård

Utredningen föreslår att socialnämnden ska lämna en underrättelse till ansvarig nämnd för utbildningen när ett beslut har fattats om vård av ett barn utanför det egna hemmet som innebär byte av skola. Socialnämnden ska också efter samråd med skolhuvudmannen beskriva i vårdplanen och genomförandeplanen hur eleven ska få lämplig utbildning. Hemkommunen ska efter en sådan underrättelse upprätta ett utbildningsdokument som innehåller uppgifter som hemkommunen

anser att den nya skolhuvudmannen eller SiS behöver och en bedömning av vilka stödinsatser som eleven har behov av.

3.5.4 Hemkommunens uppföljningsansvar

Utredningens förslag: Hemkommunen ska ha ett uppföljningsansvar för sina skolpliktiga elever som bereds vård på HVB och som fullgör sin skolgång i en annan skola än hemkommunens. Hemkommunens uppföljningsansvar ska även omfatta de elever som får utbildning som är anordnad av Statens institutionsstyrelse eller får särskild undervisning på sjukhus eller en motsvarande institution. Hemkommunen ska följa barnets utbildning främst genom kontakter med barnet, rektorn på elevens nya skolenhet, de som vårdar barnet och vårdnadshavarna.

Förvaltningen anser att det som framgår av ovanstående text och förslag när det gäller tydliggörandet av ansvaret i huvudsak är bra.

Förvaltningen konstaterar att framtagandet av det utbildningsdokument som föreslås skulle innebära ytterligare krav på dokumentation i skolorna. Underlag i form av individuell utvecklingsplan, åtgärdsprogram, elevhälsojournaler med mera finns redan och skulle istället kunna sammanställas. När det gäller framtagandet av vårdplanen och genomförandeplanen vill förvaltningen understryka att det är viktigt att socialnämnden ansvarar för detta.

Utredningen föreslår att vid upprättande av utbildningsdokumentet ska elevens tidigare skolhuvudman bistå hemkommunen med de uppgifter som behövs för att upprätta dokumentet. Förvaltningen vill betona att det är av yttersta vikt att den tidigare skolhuvudmannen, både fristående och kommunal, har ansvaret för att denna information lämnas över till utbildningsförvaltningen i hemkommunen. Det är, som utredningen också lyfter fram, endast den tidigare skolan som har all kunskap om elevens skolsituation. Förvaltningen önskar dock ett tydliggörande när det gäller de fristående skolornas uppföljningsansvar, det vill säga deras ansvar både före, under och efter placeringen utanför hemmet. Förvaltningen bedömer att den centrala administrationen för att samla information om elevens tidigare skolgång samt följa upp denna kommer att medföra utökade kostnader för hemkommunen.

Förvaltningen anser att uppföljningsansvaret när det gäller elever i HVB, SiS och på sjukhus i övrigt beskrivs väl i utredningen men däremot är det inte helt tydligt när det gäller ansvaret för elever i familjehem som folkbokförs i en annan

kommun. Här bör klargöras vilket ansvar utbildningsnämnden respektive socialnämnden har.

4. Utbildning för elever vid HVB

4.5 Skolpliktiga barn som vistas vid HVB ska få undervisning inom skolväsendet

Utredningens förslag: En elev som vistas vid ett HVB ska ha rätt att bli mottagen i en kommunal grundskola eller grundsärskola i den kommun där eleven vistas.

Utredningens bedömning: Samtliga skolpliktiga barn som vistas på HVB ska få undervisning inom skolväsendet. Eleven ska gå på en skola i närheten av HVB. Eleven och den undervisning eleven får ska omfattas av skollagens bestämmelser som gäller för den aktuella skolformen.

Förvaltningen anser att det är bra att säkerställa skolgången för barn och unga i HVB genom att de går i en skola inom skolväsendet. Detta är i enlighet med de riktlinjer som utbildningsförvaltningen har tagit fram och nämnden fastställt. Det är också bra att eleven ska kunna gå i en närliggande skola om inte HVB har en egen godkänd fristående skola där eleven kan gå.

5. Utbildning för elever vid särskilda ungdomshem

5.7.3 Utredningens ställningstagande om vissa bestämmelser i skollagen

Utredningens förslag: Bestämmelsen om att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek i 2 kap. skollagen ska vara tillämplig på den utbildning som SiS anordnar.

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om elevhälsa samt tillgång till lokaler och utrustning i 2 kap. skollagen ska inte vara tillämpliga på den utbildning som SiS anordnar.

Något undantag bör inte göras från kravet på lärarlegitimation i 2 kap. skollagen.

Utbildning vid de särskilda ungdomshemmen är en särskild utbildningsform och ingår inte i skolväsendet. Med anledning av en otydlighet i regleringen av denna verksamhet välkomnar förvaltningen ett förtydligande så att det klart framgår

vilka bestämmelser i skollagen som är tillämpliga vid utbildning vid särskilda ungdomshem.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att SiS inte själva kan uppfylla skollagens krav på elevernas tillgång till lokaler och utrustning utan att det medför extra kostnader. Förvaltningen vill understryka vikten av att SiS initierar samarbeten med närliggande skolor för att kunna låna olika specialsalar eller på andra sätt försöker möjliggöra att eleverna får en likvärdig utbildning.

6. Särskild undervisning vid sjukhus

Utredningen klargör att särskild undervisning, enligt 24 kap. skollagen, inte ingår i skolväsendet och att detta inte ska ändras. Det finns inte någon bestämmelse om att sjukhuslärare ska vara utbildade legitimerade lärare och utredningen föreslår inte heller att införa sådan bestämmelse. De hänvisar till att elever som vårdas på sjukhus redan är elever på en skola och undervisningen på sjukhus endast ska ses som ett komplement.

Förvaltningen menar att elever på sjukhus befinner sig i en särskild, utsatt situation och bör därför, i enlighet med det som utredningen föreslår i övrigt, undervisas av behöriga lärare för att de ska kunna få en så likvärdig utbildning som möjligt. Till exempel finns krav på utbildade lärare vid SiS som inte heller ingår i skolväsendet. Utredningen tar upp att eleverna i de flesta fall inte behöver stanna särskilt länge på ett sjukhus men att olika behandlingar med återkommande vistelser kan göra att den totala tiden kan bli lång. I förarbetena till skollagen betonas också vikten av att den här lärargruppen kompetensutvecklas både i ämneskunskaper och i fördjupade psykologiska kunskaper.

6.2.3 Sjukhus och någon annan eller motsvarande institution

Utredningens förslag: Begreppet *någon annan institution* eller *en motsvarande institution* i 24 kap. 1, 16, 17 och 20 §§ skollagen ska ersättas med begreppet *institution knuten till ett sjukhus*.

Utredningen konstaterar att det inte finns någon samstämmig tolkning av vad som avses med ”motsvarande institution”. Ibland har begreppet tolkats som att det även kan avse ett HVB, vilket är en tolkning som utredningen inte ställer sig bakom. Utredningen tolkar begreppet som att det ska motsvara sjukhus eller ha en koppling till sjukhus och sjukvård, till exempel ett behandlingshem som är knutet till en BUP-klinik.

Utifrån utredningens förslag gör förvaltningen tolkningen att elever i vissa behandlingshem och de som vistas i skyddade boenden, där barn och föräldrar på grund av skyddsbehov inte kan lämna boendet, omfattas av skollagens bestämmelser om elever i behov av särskilt stöd som till exempel enskild undervisning, undervisning i särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång.

6.2.4 Ändring av förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet

Utredningens förslag: Förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet ska ändras så att en huvudman inom skolväsendet även ska kunna få statsbidrag för elever i grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som får särskild undervisning på sjukhus eller en institution knuten till ett sjukhus.

Idag omfattar förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet bara elever i grundskolan. Utredningen menar att ovanstående förslag inte medför ökade kostnader för kommunerna. Detta eftersom utredningen har fått information om att eleverna redan idag får stöd av sjukhuslärarna oberoende av vilken skolform de hör till. Förvaltningen delar inte detta ställningstagande utan menar att om statsbidraget ska omfatta fler skolformer bör även bidraget utökas. Dessutom anser många sjukhuskommuner redan idag att inte tilldelningen av medel räcker utan att de måste skjuta till egna medel.

7. Fjärrundervisning och distansundervisning

Utredningen föreslår en generell reglering för att inrätta möjlighet att bedriva fjärrundervisning respektive distansundervisning genom användandet av informations- och kommunikationsteknologi. De förordar dock en restriktiv tillämpning med hänvisning till att det saknas forskning på området. Utredningen föreslår en uppdelning mellan fjärrundervisning och distansundervisning som också får skilda regleringar.

Fjärrundervisning utmärks av att eleverna är i skolans lokaler tillsammans med en handledare och fjärrläraren bedriver sin undervisning från en annan plats. Elever och lärare har direktkontakt med varandra. Skälet till att införa fjärrundervisning ska vara att det saknas en behörig lärare i ämnet eller kursen på elevens skolenhet eller i organisationen, ämnet eller kursen inte erbjuds på skolan eller när antalet elever inte är tillräckligt för en undervisningsgrupp. Förslaget är att fjärrundervisningen endast ska tillåtas i vissa ämnen, som till exempel moderna språk, modersmål och teckenspråk.

Med distansundervisning avser utredningen en interaktiv undervisningsmetod, där elev och undervisande lärare är åtskilda i rummet och även i tiden. Till skillnad från fjärrundervisningen innebär distansundervisningen distans i både rummet och tiden, oftast även i dialogen. Skälet till att bevilja distansundervisning utgår oftast från den enskilde elevens förhållanden, elevperspektivet är det dominerande. Utredningen föreslår att distansundervisning kan anordnas för elever med medicinsk eller psykosocial problematik eller andra skäl.

Förvaltningen menar att den föreslagna fjärrundervisningen skulle kunna omfatta fler ämnen. Förvaltningen anser att utredningens förslag till distansundervisning/fjärrundervisning är former som är värda att prova när annan undervisning inte är möjlig eller lämplig. Vid synnerliga skäl kan sådana lösningar vara ett sätt att bedriva undervisning istället för att eleven inte alls kommer till skolan eller kan få sin rätt till utbildning tillgodosedd. Det är dock viktigt att eleverna är mogna för denna form av undervisning och att den kombineras med annan undervisning. Det är likaså viktigt att undervisningen kontinuerligt följs upp och utvärderas, och i berörda fall, med målet att den enskilda eleven ska kunna återgå till skolan.

Förvaltningens förslag

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen och att beslutet omedelbart justeras.

Bilaga

Sammanfattning av betänkandet Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning.